

УДК 342:35.07

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС
СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ
ОХОРОНУ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА**

**THE ADMINISTRATIVE STATUS OF PUBLIC ADMINISTRATION WHICH
CARRIES PROTECTION THE SUBJECTS OF SMALL BUSSINESSES**

Шиленко М.В.,

*здобувач кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»*

Визначено поняття адміністративно-правового статусу публічної адміністрації, яка здійснює охорону суб'єктів малого підприємництва. Здійснено аналіз адміністративно-правового статусу Міністерство економічного розвитку і торгівлі України та Державної служби України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва як провідних суб'єктів публічної адміністрації, яка здійснює охорону суб'єктів малого підприємництва.

Ключові слова: адміністративно-правовий статус органів виконавчої влади, державне регулювання, охорона, предмет адміністративного права, статус.

Определено понятие административно-правового статусу публічної адміністрації, которые осуществляют охрану субъектов малого предпринимательства. Осуществлен анализ административно-правового статусу Министерство экономического развития и торговли Украины и Государственной службы Украины по вопросам регуляторной политики и развития предпринимательства как ведущих субъектов публічної адміністрації, которые осуществляют охрану субъектов малого предпринимательства.

Ключевые слова: административно-правовой статус органов исполнительной власти, государственное регулирование, охрана, предмет административного права, статус.

The definition of concept administrative status of public administration, which carries protection the subjects of small business is defined. The administrative status of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine and the State Service of Ukraine for Regulatory politics and development of entrepreneurship as leading subjects of public administration, which carries protection the subjects of small business are analyzed.

Key words: administrative status of executive authorities, state regulation, protection, subject of administrative law, the status.

Постановка проблеми. Малі підприємства – досить поширена й ефективна форма господарювання. Вони мають багато таких рис, які не можуть бути притаманні великим підприємствам. Саме мале підприємство здатне найоперативніше реагувати на кон'юнктуру ринку і таким чином надавати ринковій економіці гнучкості. Ця властивість малого бізнесу набуває особливого значення в сучасних умовах, коли відбувається швидка індивідуалізація і диференціація споживацького попиту, прискорення науково-технічного прогресу, розширення номенклатури товарів та послуг [1, с. 276]. Поряд із ринковим механізмом, побудованим на нормах цивільного та господарського права, суб'єкти малого підприємництва є також носіями публічних прав та обов'язків, оскільки у всіх без винятку країнах світу держава втручається в ринкову економіку певною мірою. На основі цього адміністративно-правове регулювання суб'єктів малого підприємництва представляє собою складний механізм економічних стимулів та адміністративних методів впливу.

Стан дослідження. Теоретичною основою даного дослідження є праці таких вчених, як: В. Б. Авер'янов, І. Л. Бачило, О. М. Бандурка, К. С. Бельський, Т. О. Білозерська, В. І. Борденюк, З. С. Варналій, О. В. Волкович, В. В. Галунько, Я. В. Греца, Н. А. Гнидюк, М. В. Ковальова, В. К. Колпаков, І. Б. Коліушко, Ю. М. Козлов, Т. М. Кравцова, А. В. Кужель, В. І. Курило, В. Я. Малиновський, В. К. Мамутова, В. Л. Мусіяка, П. М. Пальчик, В. І. Ляшенко, І. М. Риженко, О. П. Рябченко, Н. О. Саніахметова, В. М. Селіванова, І. В. Солошкіна, О. Г. Юшкевич, В. П. Тимошук, М. Ю. Тихомиров та ін. Проте аналіз стану наукового дослідження свідчить, що зміст адміністративно-правового статусу публічної адміністрації, які здійснюють охорону суб'єктів малого підприємництва, потребує подальшого дослідження.

Метою даного дослідження є аналіз на основі чинних адміністративних норм права та законодавства щодо суб'єктів малого підприємництва, практичних напрацювань у цій сфері охарактеризувати адміністративно-правовий статус публічної адміністрації, яка здійснює охорону суб'єктів малого підприємництва. А **наукова новизна** даного дослідження полягає у тому, що у статті отримало подальшого розвитку Міністерство економічного розвитку і торгівлі України та Державної служби України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва як провідних суб'єктів публічної адміністрації, які здійснюють охорону суб'єктів малого підприємництва.

Виклад основного матеріалу. Тлумачний словник української мови слово «статус» визначається, як певний стан чого-небудь (становище, стан) [2, с. 420].

У загальному розумінні під статусом (від латинського status – положення, становище) розуміється правове положення (сукупність прав і обов'язків) фізичної чи юридичної особи [3, с. 1263].

Предмет адміністративного права становить широкий комплекс суспільних відносин, що виникають

у зв'язку з реалізацією функцій державної виконавчої влади, змістом якої є управління суспільством. Адміністративному праву притаманні певні межі правового регулювання – це сфера діяльності виконавчих та розпорядчих органів і суспільні відносини управлінського характеру, що складаються у цій сфері. Вони виникають, розвиваються та припиняються між: вищими і нижчими органами виконавчої влади (між Кабінетом Міністрів України і обласною державною адміністрацією); органами виконавчої влади і підпорядкованими їм підприємствами, установами, організаціями (між Міністерством освіти і науки України і ректором вищого навчального закладу); органами виконавчої влади, які не пов'язані безпосередньо підпорядкованістю (між Міністерством охорони здоров'я України і Міністерством освіти і науки України); органами управління й органами громадських організацій (між обласною державною адміністрацією і президією обласної ради профспілок); органами виконавчої влади і громадянами (між районним відділом внутрішніх справ і громадянином, який притягається до адміністративної відповідальності за адміністративний проступок). Особливістю предмета адміністративного права виступає те, що ним є не саме державне управління, а суспільні відносини, які у зв'язку з управлінням виникають. Саме це дає змогу віднести до предмета адміністративного права й недержавні види управлінського впливу (наприклад, у сфері комерційної, підприємницької діяльності). Основне завдання адміністративного права – це правове регулювання організаційних, управлінських відносин у суспільстві (адміністративна діяльність) та правоохоронна діяльність держави [4, с. 4].

С. В. Ківалов та Л. Р. Біла акцентують увагу на те, що бути суб'єктом адміністративного права означає мати права та обов'язки у сфері державного управління. На коло суб'єктів впливають такі фактори: політичні, економічні, ідеологічні. Коло суб'єктів адміністративного права досить багаточисельне та різноманітне. Суб'єктів адміністративного права можна поділити на два види: індивідуальні та колективні. В адміністративній науці їх часто називають фізичними та юридичними особами. Неможливо не погодитися із думкою науковців, які вважають, що більш вдалою є класифікація на індивідуальні та колективні суб'єкти адміністративного права [5, с. 17-18]. Якщо звернутися до думки Т. О. Коломоєць, то прослідковується, що суб'єкт адміністративного права – це юридична чи фізична особа, що є носієм прав і обов'язків у сфері державного управління, передбачених адміністративно-правовими нормами, та має здатність надати права реалізовувати, а покладені обов'язки виконувати [6, с. 25].

О. М. Музичук під правовим статусом суб'єкта адміністративно правових відносин розуміє систему закріплених у нормативно-правових актах ознак, які визначають його роль, місце та призначення у системі правовідносин, вказують на його відмінність від інших суб'єктів та порядок взаємовідносин між ними [7].

У відповідності до зазначеного адміністративно-правовий статусу суб'єктів публічної адміністрації, які здійснюють охорону суб'єктів малого підприємництва, їх місце та роль у державному управлінні окреслені певними правовими рамками, а тому визначаються Конституцією України, законами України та іншими підзаконними нормативно-правовими актами у відповідності до наданих прав та покладених на них обов'язків і на підставі яких здійснюється охорона суб'єктів малого підприємництва.

Поняття публічної влади не є новиною для України. У сучасній правовій науці поширеним є тлумачення публічної адміністрації як сукупності органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування.

У Концепції адміністративної реформи України публічна адміністрація розглядається як сукупність органів та інших інституцій, підпорядкованих політичній владі, які забезпечують виконання закону та здійснюють інші публічно-управлінські функції. Насамперед, увага приділяється органам виконавчої влади, які виконують адміністративні функції держави та у зв'язку з цим є найближчими до населення, тобто здійснюють свою діяльність публічно. Призначення органів публічної адміністрації полягає у виконанні рішень, прийнятих безпосередньо народом або його представницькими органами, втіленні вираженої законами волі суспільства, розробленні та реалізації програм розвитку суспільства, забезпеченні дотримання законодавчих норм (дії органів публічної адміністрації мають спиратись на закони та бути спрямовані на їх виконання), нормотворчої діяльності, забезпеченні громадського порядку, стабільності, безпеки в суспільстві, захисті прав і свобод людини і громадянина [8; с. 23].

А словник термінів і понять з державного управління визначив, що публічна адміністрація – це сукупність державних і недержавних суб'єктів публічної влади, ключовими структурними елементами якої є а) органи виконавчої влади; б) виконавчі органи місцевого самоврядування [9, с. 168-169].

У свою чергу професор В. Б. Авер'янов під терміном «публічна адміністрація» розуміє сукупність органів виконавчої влади та органів виконавчого самоврядування, підпорядкованих політичній владі, які забезпечують виконання закону та здійснюють інші публічно-управлінські функції [10, с. 117].

Адміністративно-правовий статус органів виконавчої влади визначається як частина державного апарату, що має власну структуру та штат службовців і в межах установленної компетенції здійснює на основі законів їх виконання, від свого імені й за дорученням народу України підзаконне адміністративно-правове регулювання (державне управління) в галузях, сферах і секторах суспільних відносин [11, с. 94-97].

Державне регулювання та підтримка розвитку малого підприємництва в Україні здійснюється відповідними загальнодержавними, регіональними та місцевими органами влади з метою узгодження інтересів держави і сектору малого підприємництва [12, с. 87]. Державна підтримка малого підприємництва

визначає правові та економічні засади державної політики у сфері підтримки та розвитку малого і середнього підприємництва. відповідно до Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [13].

Розвиток малого і середнього підприємництва забезпечують у межах своїх повноважень Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, спеціально уповноважений орган у сфері розвитку малого і середнього підприємництва, інші центральні органи виконавчої влади, Верховна Рада Автономної Республіки Крим та Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування (ч. 1 ст. 5 Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні»).

Кабінет Міністрів України забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері розвитку підприємництва, розроблення та виконання загальнодержавних програм розвитку малого і середнього підприємництва з урахуванням загальнодержавних пріоритетів, здійснює заходи щодо розвитку інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва, спрямовує, координує та контролює діяльність органів виконавчої влади, які забезпечують надання державної підтримки (ст. 6 Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні»).

Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (далі – Мінекономрозвитку України) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Мінекономрозвитку України входить до системи органів виконавчої влади і є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики економічного і соціального розвитку, цінової, промислової, інвестиційної, зовнішньоекономічної політики, державної політики у сфері торгівлі, державної регіональної політики, державної політики з питань розвитку підприємництва, технічного регулювання та захисту прав споживачів, а також міжвідомчої координації з питань економічного і соціального співробітництва України з Європейським Союзом [14].

До повноважень спеціально уповноваженого органу у сфері розвитку малого і середнього підприємництва (Міністерство економічного розвитку і торгівлі України) відповідно до ст. 7 Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» належать: 1) внесення пропозицій щодо формування та реалізація державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва; 2) підготовка пропозицій щодо визначення пріоритетів і видів підтримки суб'єктів малого і середнього підприємництва; 3) розроблення проектів державних програм розвитку малого і середнього підприємництва, забезпечення їх виконання з урахуванням загальнодержавних пріоритетів та здійснення моніторингу виконання; 4) внесення пропозицій щодо визначення основних

фінансових, економічних, соціальних та інших показників розвитку малого і середнього підприємництва; 5) утворення консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів з питань розвитку малого і середнього підприємництва; 6) формування єдиної інформаційної системи для забезпечення реалізації державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва; 7) сприяння діяльності громадських організацій, що представляють інтереси суб'єктів малого і середнього підприємництва; 8) забезпечення пропагування і популяризації підприємницької діяльності; 9) забезпечення представництва в міжнародних організаціях, налагодження співпраці з органами влади іноземних держав щодо розвитку малого і середнього підприємництва; 10) підготовка і публікація щороку в засобах масової інформації звітів про стан розвитку малого і середнього підприємництва в Україні та його державну підтримку, проведення оцінки фінансових, економічних, соціальних та інших показників розвитку малого і середнього підприємництва та рівня ефективності державної підтримки; 11) методологічне забезпечення діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та сприяння розробленню і здійсненню ними заходів щодо розвитку малого і середнього підприємництва, у тому числі виконання регіональних та місцевих програм розвитку малого і середнього підприємництва; 12) сприяння формуванню інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва [13].

Державна служба з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва – це інший центральний орган виконавчої влади, що утворений відповідно до Указу Президента України «Про Державна служба з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва» [15].

До повноважень інших центральних органів виконавчої влади у сфері розвитку малого і середнього підприємництва належать: 1) участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва; 2) участь у розро-

бленні проектів державних програм розвитку малого і середнього підприємництва, забезпечення їх виконання з урахуванням загальнодержавних пріоритетів та здійснення моніторингу виконання; 3) забезпечення рівних можливостей суб'єктів підприємництва для доступу до участі у виконанні загальнодержавних, регіональних та галузевих програм (ст. 7 Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні») [13].

Згідно Указу Президента України «Про стимулювання розвитку підприємницької діяльності в умовах світової фінансової кризи» Державна служба України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва забезпечувати кожні два роки підготовку Національної доповіді про стан і перспективи розвитку підприємництва в Україні та представлення її відповідним органам до 1 березня року, що настає за звітним періодом [16].

Здійснення протиправних діянь в галузі торгівлі, громадського харчування, сфері послуг, в галузі фінансів і підприємницької діяльності передбачена адміністративна відповідальність Кодексом України про адміністративні правопорушення (глава 12). Зокрема, порушення порядку провадження господарської діяльності (ст. 164), порушення порядку подання декларації про доходи та ведення обліку доходів і витрат (ст. 164-1), недобросовісна конкуренція (ст. 164-3), приховування стійкої фінансової неспроможності (ст. 164-15), зайняття забороненими видами господарської діяльності (ст. 164-16), неправомірні угоди між підприємцями (ст. 166-2), дискримінація підприємців органами влади і управління (ст. 166-3).

Висновок. Отже, адміністративно-правовий статус публічної адміністрації, яка здійснює охорону суб'єктів малого підприємництва, складається із сукупності їхніх компетенцій, у першу чергу Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та Державної служби України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва, а також адміністративної відповідальності у галузі підприємницької діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Основи економічної теорії : підручник / За ред. Ю. В. Ніколенка. – 3-тє вид. – Київ : ЦУЛ, 2003. – 540 с.
2. Новий словник української мови : [у трьох томах] / укладачі В. Яременко, О. Сліпушко. – К. : Вид-во «Аконіт», 2008. – Т. 3 : П–Я. – 862 с.
3. Советский энциклопедический словарь : [ок. 80000 слов] / [Абашидзе И. В., Азимов П. А., Александров А. П. и др.] ; гл. ред. А. М. Прохоров. – М. : Сов. энциклопедия, 1990. – 1632 с.
4. Коваль Л. Адміністративне право України / Л. Коваль. – К., 1994. – 208 с.
5. Ківалов С. В. Адміністративне право України : навчально-методичний посібник / С. В. Ківалов, Л. Р. Біла. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Одеса : Юрид. літ-ра, 2002. – 312 с.
6. Адміністративне право України : підручник / [Пирожкова Ю. В., Сінелік Р. В., Лютиков П. С. та ін.] ; під ред. Т. О. Коломоець. – К. : Істина, 2010. – 480 с.
7. Музичук О. М. «Уточнення сутності категорії «правовий статус» суб'єкта адміністративно-правових відносин та його елементного складу» / О. М. Музичук // Форум права. – 2008. – № 1. – С. 316–321.
8. Кравцова Т. М. Поняття та принципи діяльності публічної адміністрації / Т. М. Кравцова, А. В. Солонар // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 522–525.
9. Малиновський В. Я. Словник термінів і понять з державного управління / В. Я. Малиновський. – К. : Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2005. – 254 с.
10. Авер'янов В. Б. Реформування українського адміністративного права: ґрунтовний привід для теоретичної дискусії / В. Б. Авер'янов // Право України. – 2003. – № 5. – С. 117–122.
11. Адміністративне право України : навч. пос.: У 2 т. / [Галуцько В. В., Олефір В. І., Пихтін М. П. та ін.] ; За заг. ред. В. В. Галуцька. – Херсон : ХМТ, 2011. – 320 с.
12. Цегелик Г. Г. Державна підтримка розвитку малого підприємництва в Україні / Г. Г. Цегелик, М. Я. Квик // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2010. Т. 2. – № 1. – С. 84–89.

13. Закон України від 22 березня 2012 р. № 4618-VI «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» // ВВР. – 2013. – Ст.23.
14. Положення «Про Міністерство економічного розвитку і торгівля України» затверджено Указом Президента України від 31 травня 2011 р. № 634/2011 «Про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України».
15. Указ Президента України від 19 грудня 2011 року № 1168/2011 «Про Державна служба з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва».
16. Указ Президента України від 22 червня 2009 року № 466/2009 «Про стимулювання розвитку підприємницької діяльності в умовах світової фінансової кризи».